

Szenes Zoltán ny. vezérezredes – Apáti Zoltán dandártábornok –
Drót László ezredes:

JUBILEUMI ÉVFORDULÓK: ENSZ- BÉKEFENNTARTÁS ÉS A MAGYAR HONVÉDSÉG

ÖSSZEFOGLALÓ: 2018-ban két jubileumi időpontot is ünnepelt a magyar ENSZ-békefenntartás: egyet New Yorkban, egyet pedig Szolnokon. Az ENSZ 70 éve, 1948. május 29-én indította első, még ma is aktív ENSZ Fegyverszüneti Ellenőrző Szervezet (UNTSO¹) elnevezésű misszióját a Közel-Keleten. A békefenntartásért Nobel-békedíjat kapott világszervezet – az ENSZ Közgyűlés 2002. évi 57/129. sz. határozata alapján – erről a napról nevezte el az ENSZ-békefenntartók napját. 1988. augusztus 10-én kezdődött az UNII MOG²-misszió, az ENSZ Iráni–Iraki Katonai Megfigyelő Csoport tevékenysége, amely a nemzeti haderő számára az első részvételt jelentette az ENSZ békefenntartási missziójában. A magyar békefenntartás 30. évfordulójáról a magyar „kéksapkások” – együttműködésben a Magyar ENSZ Társasággal – 2018. október 9-én Szolnokon, az MH Béketámogató Kiképző Központban emlékeztek meg egy konferencia keretében. Jelen tanulmány röviden áttekinti az ENSZ-békefenntartás reformtörténetét, napjaink kihívásait, részletesen tárgyalja Magyarország és a Magyar Honvédség hozzájárulását az ENSZ békeműveleteihez. Bár 2018 nem a legjobb év a kettős évforduló ünneplésére (az Amerikai Egyesült Államok jelentősen csökkentette az ENSZ békeműveleti támogatását, a magyar csapaterővel történő ENSZ-hozzájárulás pedig 2018 őszével megszűnt Cipruson), a szerzők amellet érvelnek, hogy a világszervezet, mint ahogyan a Honvédelmi Minisztérium is, képes lesz a nehézségek legyőzésére, „a borúra derű jön” (Horatius).

KULCSSZAVAK: ENSZ, békefenntartás, békeműveletek, békefenntartási reformok, évfordulók, magyar hozzájárulás az ENSZ-békefenntartáshoz, Magyar Honvédség

BEVEZETÉS

Az ENSZ-békefenntartás 70 éves, a világszervezet egyik sikertörténete, de a békefenntartás elmélete még mindig hiányos, sok tekintetben vitatott, és még egységesen. Alapokmányban elfogadott definíciója sincsen. Maga a világszervezet doktrínája is a békefenntartást az ENSZ és más nemzetközi szereplők béke és biztonság fenntartására irányuló tevékenysége egy részének tekinti, ami a békefenntartó művelet keretében valósul meg.³ *A békefenntartás tehát inkább egy technika, mint fogalom a konfliktus megelőzésére és a béke fenntartására, amely nem statikus tevékenység, állandóan változik, s minden esetben konkrét, specifikus*

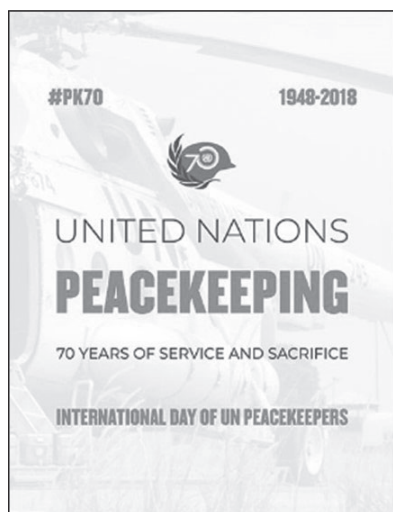
¹ United Nations Truce Supervision Organization.

² United Nations Iran-Iraq Military Observer Group.

³ United Nations Peacekeeping Operations. Principles and Guidelines. 2008, 17–18. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 09. 10.)

megközelítést igényel.⁴ Az ENSZ-békefenntartás fogalmának meghatározása tehát nem könnyű feladat, annak ellenére, hogy a békefenntartás a világszövetség „találmánya”.

Mivel az ENSZ Alapokmánya explicite nem tartalmaz utalást a békefenntartás jogintézményére, ezért a békefenntartás mai formájában egyfajta *szakásjogi alapon* alakult ki: a Közgyűlés és a Biztonsági Tanács (BT) hatásköri kereteit kijelölő általános rendelkezések biztosítottak jogalapot a különböző missziók felállítására a világ fegyveres konfliktussal érintett térségeiben.⁵ A válságkezelés és a békefenntartás jogi alapjait az *Alapokmány VI., VII. és részben a VIII. fejezete*⁶ tartalmazza. A BT megvizsgálhat minden olyan helyzetet, melyet a nemzetközi stabilitásra nézve veszélyesnek ítél meg, és javaslatokat, ajánlásokat fogalmazhat meg az érintett felek számára a viták békés úton történő rendezésére. A testület tevékenysége alapvetően *békéltetésre és vizsgálódásra* korlátozódik. Ha a viszály elhúzódása vagy a konfliktus fennmaradása a nemzetközi békét és biztonságot veszélyezteti, akkor a BT határozatot hozhat a probléma megoldására. Az Alapokmány VI. fejezete alapján kerül sor általában a *konfliktusmegelőzésre* (conflict prevention), a *békefenntartásra* (peacekeeping), a *béketeremtésre* (peacemaking), a *békeépítésre* (peacebuilding) vagy a *humanitárius műveletre* (humanitarian operations).

1. ábra *Az ENSZ jubileumi plakátja (70 év szolgálat és áldozat)*⁷

A VII. fejezet lehetővé teszi *erős eszközök (beleértve katonai erőket) alkalmazását* is arra az esetre, ha a konfliktusban lévő felek nem fogadják el az ENSZ BT politikai megoldási határozatát. *Békekikényszerítésre* az Egyesült Nemzetek általában olyan nemzetközi regionális szervezetet vagy egy alkalmi koalíciót (coalition of willing) kér fel, amelyik rendelkezik megfelelő kényszerítő erővel. A Biztonsági Tanács békefenntartásra a *VIII. fejezetet is alkalmazhatja*, amely lehetővé teszi a regionális megállapodások vagy szervezetek (NATO, Afrikai Unió, Európai Unió) bevonását a nemzetközi béke és biztonság feladataiba. Az ilyen esetekben is határozatot kell hozni

⁴ Tisovszky János: Az ENSZ és a békefenntartás. Magyar ENSZ Társaság, Budapest, 1997, 16–27. <http://www.menszt.hu/data/file/TSFINAL2.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 08. 25.); Sándor Barbara: Az ENSZ és a válságkezelés. Nemzet és Biztonság, I. évf. 2. szám., 2008. március, 28–29. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/sandor_barbara-az_ensz_es_a_valsgakezeles.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 10. 21.); Tomolya János: Békefenntartási kézikönyv. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010, 27–28.; Szenes Zoltán (szerk.): Válságkezelés és békefenntartás az ENSZ-ben. Tanulmányok. Nemzeti Közsolgálati Egyetem, 2013, 4–5. <http://konyvtar.ksh.hu/cgi/763?session=48681983&infile=details.glu&loid=1287821&rs=936877&hitno=-1> (Letöltés időpontja: 2018. 09. 12.)

⁵ Törő Csaba: Békefenntartó és békétámogató műveletek. In: Adány Tamás Vince – Bartha Orsolya – Törő Csaba (szerk.): A fegyveres összeütközések joga. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2009, 83–104.

⁶ ENSZ Alapokmánya VI. fejezet: A viszályok békés rendezése; VII. fejezet: Eljárás a béke veszélyeztetése, a béke megszegése és támadó cselekmények esetében; VIII. fejezet: Regionális megállapodások.

⁷ ENSZ-békefenntartás hivatalos honlapja: <https://peacekeeping.un.org/en/un-peacekeeping-70-years-of-service-sacrifice> (Letöltés időpontja: 2018. 10. 07.)

a kényszerítő szabályok alkalmazására, a közreműködő regionális szervezetnek pedig folyamatosan és kimerítően tájékoztatni kell a BT-t a végzett feladatokról és tevékenységekről.

Függetlenül azonban attól, hogy az ENSZ melyik fejezet alapján „aktiválja” a békefenntartó műveletet, minden feladatra *pontosan meg kell fogalmazni a mandátumot, el kell készíteni a műveleti tervet, illetve a felállítandó misszió felkészítési-kiképzési feladattervét*. A mandátum egyértelmű megfogalmazása különösen fontos feladat, hiszen ennek alapján történik a művelet végrehajtása, a konfliktus természetétől és helyzetétől függő békefenntartó tevékenységek megvalósítása. Az elmúlt évtizedben a BT a határozatokban már nemcsak az elért megállapodás feladatainak megfogalmazására törekszik, hanem előírja a műveleti felhatalmazás általános biztonsági előírásait⁸ is, mint például a nőkkel és a gyermekekkel való bánásmód szabályait, vagy például a civil lakosság védelmének kérdéseit. Műveletek indításában nemcsak a Biztonsági Tanács, hanem a Közgyűlés és az ENSZ főtitkára is jelentős szerepet játszik.

Az ENSZ BT munkáját különböző bizottságok (Vezérkari Bizottság, ENSZ Békeépítési Bizottság, terrorizmusellenes bizottságok, szankciós bizottságok, más testületek) támogatják, de felügyelete alatt működtek, működnek a különböző, egy-egy ország területén elkövetett háborús bűncselekményeket kivizsgáló törvényszékek is. A BT felügyeli a békefenntartó műveleteket és a politikai missziókat, bár a misszió politikai (Special Representative of the Secretary General) és katonai (Force Commander) vezetőjét a főtitkár bízta meg. A főtitkár munkáját a titkárságon két főosztály: a *Békefenntartási Műveletek Főosztálya* (DPKO⁹) és a *Műveleti Területeket Támogató Főosztály* (DFS¹⁰) támogatja.¹¹

A hét évtized alatt a békefenntartás *négygenerációs fejlődésen ment át*, folyamatosan változott a békeműveletek feladatrendszere, jellege, erőinek és eszközeinek összetétele, végrehajtásának környezete.¹² Az első generációs műveletek 1948-tól 1988-ig tartottak (a hidegháború 40 éve), a második generáció korszakhatárát az 1990-es évek közepe, vége jelenti, az új évezredben pedig már harmadik generációs békefenntartásról beszélhetünk. Az új békemissziók (különösen Afrikában) egyre inkább összekapcsolódnak a terroristák, lázadók és bűnözők elleni harccal, amikor a béke „megnyeréséhez” katonai erőt kell alkalmazni, hogy létrejöhessen a béke fenntartásának feltételei. Csak a viszonylagos biztonság „kivívása” után kerülhet sor a béke- és államépítés feladataira, amelyeket a biztonság valamennyi dimenziójában, hazai és külföldi szervezetek, nem állami szereplők, humanitárius szervezetek bevonásával kell elvégezni. Megjelentek a hibrid (UNAMID¹³ – Darfúr, Szudán, 2007) és a robusztus többdimenziós műveletek (UNMISS¹⁴ – Dél-Szudán; MONUSCO¹⁵ –

⁸ Lásd például a BT ezzel kapcsolatos általános határozatait: a nőkről, a békéről és biztonságról – Security Council resolution 1325 (2000) on Women, peace & security; a gyerekek védelméről a fegyveres konfliktusokban – Security Council resolution 1612 (2005) on Children and armed conflict; valamint a civil lakosság védelméről – Security Council resolution 1674 (2006) on Protection of civilians in armed conflict.

⁹ Department of Peacekeeping Operations.

¹⁰ Department of Field Support.

¹¹ Alapvető tények az ENSZ-ről. Magyar ENSZ Társaság, Budapest, 2013, 18–19.

¹² Bruce Jones: Evolving models of Peacekeeping. Policy Implications & Responses. UN DPKO, 2005. http://www.operationspaix.net/DATA/DOCUMENT/5880~v~Evolving_Models_of_Peacekeeping__Policy_Implications_and_Responses.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 09. 20.)

¹³ United Nations – African Union Mission in Darfur.

¹⁴ United Nations Mission in South Sudan.

¹⁵ Mission de l'Organisation des Nations unies pour la stabilisation en République démocratique du Congo.

Kongói Demokratikus Köztársaság; MINUSMA¹⁶ – Mali; MINUSCA¹⁷ – Közép-afrikai Köztársaság), amelyek a lakosság védelmére és megóvására törekednek. Az új missziókban már jelen van a legkorszerűbb technika is, az ENSZ már pilóta nélküli repülőgépeket (drónokat) alkalmaz felderítésre.¹⁸

A szerzők véleménye szerint a legutóbbi ENSZ-műveletek (MINUSMA, MINUSCA) már egyértelműen a negyedik generációs műveletek közé sorolhatók.¹⁹ A magasabb technikai színvonalú békefenntartás „átírja” majd az eddigi békefenntartási gyakorlatot, az új módszerek, eljárások alkalmazása máris számos vitát generál. Sokan az ENSZ „militarizálásáról”, a hadiipari érdekek proxyháborúiról értekeznek, mások féltik a világszövetség misszióiban elért pozíciójukat, de vannak olyan országok is, amelyek az eddigi status quo fenntartásában érdekeltek. Új, tartós viták elé néz az Egyesült Nemzetek Szervezete.

Az elmúlt 30 évben a világszervezet arra törekedett, hogy a változó környezetnek megfelelően mindig módosítsa, fejlessze a békefenntartás elméletét és gyakorlatát. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a békefenntartás története a reformok története is, amelyen végighúzódik az ENSZ állandó modernizációs törekvése.

AZ ENSZ BÉKEFENNTARTÁSI REFORMJAINAK FEJLŐDÉSE

Az ENSZ-békefenntartás a hidegháború után lendült fel. Az új nemzetközi helyzet, a biztonsági feltételek változása, a világszervezet által szerzett tapasztalatok már 1992-ben elindították a *békefenntartási reformot*, amely napjainkban is zajlik. Másképpen úgy is fogalmazhatnánk, hogy az újkori ENSZ-békefenntartás története folyamatos reformtörténet. A világszervezet békefenntartással foglalkozó honlapján – <https://peacekeeping.un.org/en/reforming-peacekeeping> – egyébként önálló reformrovat is található.

Az ENSZ-békefenntartás reformjai:

- 1992 – békeprogram;
- 1995 – kiegészítés a programhoz;
- 2000 – Brahimi-jelentés;
- 2005–2007 – koncepcionális és szervezeti fejlesztések;
- 2009 – Új Horizont program;
- 2015 – HIPPO-jelentés;
- 2017 – cselekvés a békefenntartásért.

Az első reform *Butrosz Butrosz-Gáli*²⁰ ENSZ-főtitkár nevéhez fűződött, aki a *Békeprogram (Agenda for Peace)* elnevezésű kezdeményezésében lényegében egy béketevékenységi logikai modellt (ténymegállapítás, megelőző diplomácia, béketeremtés, békefenntartás, békeépítés) ajánlott a konfliktusok megoldására. Az első tapasztalatok alapján a reform-

¹⁶ Mission multidimensionnelle intégrée des Nations unies pour la stabilisation au Mali.

¹⁷ Mission multidimensionnelle intégrée des Nations unies pour la stabilisation en Centrafrique.

¹⁸ Does drone technology hold promise for the UN? UN DPKO, 6 Sep 2017. <https://peacekeeping.un.org/en/feature-does-drone-technology-hold-promise-un> (Letöltés időpontja: 2018. 10. 08.)

¹⁹ Egyes szakírók már a negyedik generáción is „túllépnek,” és egyenesen ötödik generációról beszélnek. Isaszegi János vezérőrnagy például az új biztonsági fenyegetések (harc az erőforrásokért) hagyományos katonai erővel történő megoldásának megelőzését vizionálja ötödik generációs békeműveletnek. Isaszegi János: A békemisziók (békeműveletek) általános jellemzése, főbb trendjei. Napjaink hadtudománya előadás-sorozat. Magyar Hadtudományi Társaság, 2010. február 25.

²⁰ Butrosz Butrosz-Gáli (1922–2016) egyiptomi politikus, 1977–1991 között külügyminiszter. Fontos szerepet játszott az arab–izraeli kiegyezésben (Camp David-i egyezmény). Az ENSZ 6. főtitkára volt 1992–1996 között.

programot 1995-ben kiegészítette. A program mögött azonban a nemzetközi közösség megosztottsága miatt nem volt elég erő. Az 1990-es évek közepe az ENSZ történetének fekete lapjait jelentette (ruandai népirtás, 1994; boszniai békefenntartók elleni támadások, srebrenicai tömeggyilkosság, 1995). Gyorsan bebizonyosodott, hogy a „Teendők a békéért” nem tud megvalósulni, új kezdeményezésekre van szükség.

Kofi Annan²¹ ENSZ-főtitkár egy bizottságot állított fel, amelynek vezetésével Lahdar Brahimi²² algériai politikust bízta meg. A Brahimi-jelentés²³ átfogó politikai, műveleti és szervezeti javaslatokat fogalmazott meg, melyek többségét az ENSZ BT 1327/2000. sz. határozatával elfogadta. A Brahimi-jelentés hatására jelentős változások történtek az ENSZ-békefenntartás elméletében és gyakorlatában, hatása a 2009. évi Új Horizont dokumentumon és a 2015. évi HIPPO-jelentésen is érződik. Az előterjesztés erősebb politikai elkötelezettséget, lényeges szervezeti változásokat és hatékonyabb pénzügyi támogatást javasolt. (Ezek a témák napjainkban is aktuálisak.) A dokumentum aláhúzta, hogy a békeműveleteknek több erőforrással, a békefenntartóknak jobb felszereléssel kell rendelkezniük, a műveletek mandátumát világosan, hitelesen és érthetően kell megfogalmazni. A jelentés lehetővé tette, hogy az ENSZ-erők támadás esetén fegyveresen is megvédjék magukat. A több tucat javaslatból az elmúlt két évtizedben számos megvalósult: az ENSZ-békeműveletek szabályozottabbá váltak (már van békeépítési stratégia, általános [Capstone] békefenntartási doktrína), szabályozták a missziós erők telepítési idejét (30–90 nap), megnövelték a civilek számát, komoly szervezeti változások indultak el, létrejöttek a politikai missziók a Politikai Ügyek Főosztálya (DPA²⁴) irányításával. Ezért az ezredforduló után már olyan változások zajlottak le, amelyeket már méltán a harmadik generációs műveletek „nemzedéki” jellemzőinek tarthatunk.

2005-ben az ENSZ-csúcson elfogadták a védelmi felelősség (R2P²⁵) elvét, amely kimondja: „Minden önálló állam saját felelőssége, hogy megvédje lakosságát a népirtástól, háborús bűnöktől, etnikai tisztogatástól és az emberiség elleni bűncselekményektől. Elfogadjuk ezt a felelősséget és ennek megfelelően fogunk cselekedni. Ennek megfelelően felkészültünk a kollektív cselekvésre, amely megfelelő időben és hározottan zajlik majd a Biztonsági Tanácson keresztül, az Alapokmánnyal összhangban, beleértve a hetedik fejezetet; eseti alapon, a releváns regionális szervezetekkel együttműködve.”²⁶ A fél évtizedes előkészítés után elfogadott határozat nem automatikus fellépést jelent, csupán csak azt, hogy az ENSZ kész a kollektív fellépésre, ha az ENSZ BT e tekintetben így dönt. 2011-től már számos alkalommal nyúlt ehhez a „fegyverhez” az ENSZ (pl. Líbia, Elefántcsontpart, Dél-Szudán, Jemen), de Szíria esetében már megint nehézségekbe ütközött a norma elfogadása. Ban Ki Mun²⁷ főtitkár több határozattal, jelentéssel, speciális különmegbízotti kinevezéssel próbálta segíteni a védelem felelősségének térnyerését, gyakorlati alkalmazását. A gondolkodás

²¹ Kofi Annan (1938–2018) ghánai diplomata, az ENSZ 7. főtitkára volt 1997–2006 között, Nobel-békedíjas.

²² Lahdar Brahimi (1934–) algériai politikus, az Arab Liga főtitkárhelyettese, majd Algéria külügyminisztere (1991–1993). Ezt követően számos ENSZ-megbízást látott el, legutóbb közvetített a szíriai válságban is.

²³ Report of the Panel on United Nations Peace Operations (2000). http://www.un.org/en/events/pastevents/brahimi_report.shtml (Letöltés időpontja: 2018. 11. 20.)

²⁴ Department of Political Affairs.

²⁵ Responsibility to Protect.

²⁶ Biedermann Zsuzsanna: A védelem felelőssége. Nemzet és Biztonság. 2012. február, 55–56. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb12_01_biedermann_zsuzsanna.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 10. 25.); Sulyok Gábor: Szövegezési zavarok és értelmezési nehézségek a védelmi felelősség leírásában. Külügyi Szemle, 2014/3. szám, 127–142. <http://kki.hu/assets/upload/Sulyok.pdf> (Letöltés időpontja: 2014. 10. 25.)

²⁷ Ban Ki Mun (1944–) dél-koreai külügyminiszter (2004–2006), majd az ENSZ 8. főtitkára (2007–2016) volt.

pozitív változását mutatja az is, hogy Kofi Annan főtitkár kezdeményezésére a Közgyűlés 2006-ban létrehozta a *Békeépítési Bizottságot*. A preventív céllal létrehozott testület vizsgálja a gyenge, összeomló vagy működésképtelen országok és térségek helyzetét, megpróbálja megelőzni új válságok kitörését, intézkedéseket javasol, hozzájárul a problémás államok helyzetének javításához, a konfliktus utáni újjáépítéshez. A Brahimi-javaslatnak megfelelően 2007-ben létrehozták a Művelti Területeket Támogató Főosztályt (DFS), amely ma már a Békefenntartó Műveletek Főosztállyal (DPKO) és a Politikai Ügyek Főosztályával (DPA) együtt alkotja az ENSZ-békefenntartás szervezésének, irányításának és támogatásának „triumvirátusát”. Az új főosztály, a DFS intézi az általános adminisztrációt, a pénzügyeket, a logisztikát, az információs technológiát és az emberi erőforrás ellátásának feladatait.

Az ENSZ Új Horizont²⁸ néven 2009-ben – ekkor az ENSZ-nek 17 missziója volt 118 ezer fővel – egy kezdeményezést indított a *békefenntartás jövőjéről* a Brahimi-jelentés 10. évfordulójára való felkészülés részeként. A cél az volt, hogy vitát indítsanak az ENSZ-békefenntartás jövőjéről, a fejlődés politikai és stratégiai irányairól. A párbeszédbe bevonták a békefenntartás legfontosabb szereplőit, hogy megerősítsék a partnerséget a korábbi reformcélok megvalósítása és a folyamatos fejlesztés érdekében. Az Új Horizont nem hivatalos program volt, műfaját tekintve non-papernek – nem hivatalos feljegyzésnek – lehet tekinteni, amelyet a békefenntartással foglalkozó két főosztály jegyzett. A dokumentum *partnerséget* javasolt a békefenntartás szereplőinek a célokban, a tevékenységben és a jövőben. *A koncepció az új évtizedre, az új „látóhatárra” robusztus békefenntartást, új képességeket, a békefenntartás professzionalizálását, a globális partnerség megújítását javasolta.* A tanulmány támogatta az újbóli megerősödött párbeszédet azzal a céllal, hogy egy új *békefenntartó politikai menetrendet* teremtsen, amely tükrözi a globális békefenntartó partnerség valamennyi szereplőjének jövőbeni céljait. A dokumentum kulcsfontosságú elemeit a főtitkár jelentette be az ENSZ BT Békefenntartó műveletek különleges bizottságának jóváhagyására. Ezt követően a két főosztály 2010-ben és 2011-ben beszámolt a programban megfogalmazott javaslatok teljesítésének helyzetéről.

Amikor látszott, hogy az Új Horizont lendülete meggyengült, *Ban Ki Mun* főtitkár 2014 októberében létrehozott *egy magas szintű független testületet* (HIPPO²⁹), amelynek vezetésével *José Ramos-Horta*³⁰ Nobel-békedíjast bízta meg. A testület átfogó értékelést³¹ készített az ENSZ békeműveleteinek helyzetéről, valamint megfogalmazta a jövő új szükségleteit. A Brahimi-jelentés 15. évfordulójára elkészített tanulmány a békefenntartás legfontosabb kérdéseit vizsgálta, a konfliktusok változó jellegét, a béketeremtés és a politikai műveletek kihívásait, a megbízások (mandátumok) fontosságát, a vezetői és az igazgatási megállapodásokat, a tervezést, a partnerségeket, az emberi jogokat és a polgári lakosság védelmét. A dokumentum a békefenntartó műveleteket és a különleges politikai missziókat közös néven „ENSZ-békeműveleteknek” nevezi, amivel új terminust hozott be a szakirodalomba. A HIPPO-jelentés központi víziója az volt, hogy az ENSZ egyesítse erőit a békéért,

²⁸ A New Partnership Agenda. Charting a New Horizon for UN Peacekeeping. Department of Peacekeeping Operations and Department of Field Support, New York, July 2009. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/newhorizon_0.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 11. 26.)

²⁹ High-Level Independent Panel on Peace Operations.

³⁰ José Ramos-Horta (1949–) a Kelet-Timor függetlenségéért vívott harc vezetője volt az indonéz megszállás ellen. A függetlenség után külügyminiszter (2002–2006), majd a délkelet-ázsiai ország második elnöke (2007–2012). Elnöki tevékenysége után több magas szintű ENSZ-megbízást teljesített.

³¹ Report of the High-Level Independent Panel on Peace Operations on uniting our strength for peace: politics, partnerships and people (A/70/95/-S/2015/446) 2015. (Letöltés időpontja: 2018. 12. 07.)

a politika, a partnerség és az emberek középpontba helyezésével. Tartós béke csak politikai megoldásokkal lehetséges, a katonai-technikai eszközök elégtelenek. A missziók feladatait, erejét és összetételét a mandátummal összhangban, de a környezetnek megfelelően, teljes békeművelési spektrumban kell meghatározni. A jelentés egyik legnagyobb hatása, hogy 2015-től – a Közgyűlés margóján – *békefenntartási vezetői csúcspot* tartanak, ahol a hiányok „befedésére” felajánlásokat tesznek. Sajnos ez a kezdeményezés is meggyengült, miután Donald Trump amerikai elnök átpriorizálta országa korábbi ENSZ-politikáját, és – több más intézkedés mellett – csökkentette a hozzájárulást az ENSZ békefenntartási büdzséjéhez.

2. ábra A „Cselekvés a békefenntartásért” program logója³²

2017-ben *António Guterres*³³ vette át a világszervezet vezetését, akinek jövőbeni programjában az ENSZ béke- és biztonsági architektúrájának, irányítási rendszerének és struktúrájának, valamint a világszervezet fejlesztési politikájának modernizálása áll a középpontban. A főtitkári vízióban a békefenntartás is fontos helyet foglal el, a tevékenységet új megközelítésekkel, kezdeményezésekkel és intézkedésekkel szeretné dinamizálni. A 70. évfordulóra a főtitkár 2018. márciusban elindította a „Cselekvés a békefenntartásért” (A4P³⁴) programot,³⁵ amelynek célja a békefenntartás megerősítése az új körülmények között. A program hangsúlyozza, hogy a békefenntartás az ENSZ számára a nemzetközi béke és biztonság fenntartásának leghatékonyabb eszköze. Új cselekedetekre, akciókra van azonban szükség, mert a problémák újra felhalmozódtak. A politikai megoldások gyakran hiányoznak, a rossz mandátumok és a teljesíthetetlen feladatok aláássák a békefenntartás hitelességét. A komplex fenyegetések következtében növekedtek a kéksapkások veszteségei, hiányos és rossz a kontingensek kiképzettsége és felszerelése. Vegyesek a tapasztalatok a művelési mandátumok megvalósításában, a hosszú távú fenntartható békéhez való hozzájárulásban, valamint a problémák megoldásán dolgozó szereplők közötti kooperációban.

Ezekre a kihívásokra indította el a főtitkár az A4P programot, hogy megújítsa a békeműveletekkel kapcsolatos kölcsönös politikai elkötelezettséget. *António Guterres* felszólította a tagállamokat, hogy csatlakozzanak az új program kidolgozásához, olyan kölcsönösen elfogadott elvek és kötelezettségvállalások megfogalmazásához, amelyek javítják a békeműveletek hatékonyságát. 2018. augusztusában az ENSZ kiadta az érintettekkel közösen kidolgozott *Nyilatkozat a közös kötelezettségvállalásról* című dokumentumot,³⁶ amelyet megtárgyaltak a tagországok vezetői a közgyűlés margóján 2018. szeptember 25-én szervezett magas szintű értekezleten. A tanácskozáson 101 ország és nemzetközi szervezet vezetői (elnökök, miniszterelnökök, külügyminiszterek, meghatalmazottak, illetve elnökök, főtitkárok, főképviselők) vitatták meg és támogatták a programot. Napjainkig 131 ország (köztük Magyarország) és

³² <https://peacekeeping.un.org/en/action-for-peacekeeping-a4p> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 29.)

³³ *António Guterres* (1949–) portugál politikus, miniszterelnök (1995–2002), a Szocialista Internacionálé elnöke (1999–2005). 2005–2015 között az ENSZ menekültügyi főbiztosa. 2017. január 1-jével az ENSZ 9. főtitkára.

³⁴ Actions for Peacekeeping.

³⁵ Secretary General's Remarks to Security Council High-Level Debate on Collective Action to Improve UN Peacekeeping. 28 March, 2018. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2018-03-28/secretary-generals-remarks-security-council-high-level-debate> (Letöltés időpontja: 2018. 10. 07.)

³⁶ Declaration of Shared Commitments on UN Peacekeeping Operations. 2018. 08. 16. <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/a4p-declaration-en.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 04.)

négy nemzetközi szervezet (az EU, a NATO, a Frankofón Világszervezet és az Afrikai Unió) csatlakozott az A4P programhoz, melynek céljai:³⁷

- a politikai megoldások fejlesztése;
- a megóvás és a biztonság funkcióinak erősítése;
- a békefenntartók jobb védelme;
- a teljesítmény és az elszámoltathatóság javítása;
- erősebb hatás kifejtése a tartós béke fenntarthatósága érdekében;
- jobb műveleti végrehajtás;
- szélesebb és erősebb partnerség.

NAPJAINK ENSZ-BÉKEFENNTARTÁSÁNAK JELLEMZŐI ÉS KIHÍVÁSAI

A békefenntartás lényege nem változott az elmúlt három évtizedben, az alapelvek – még ha az interpretációjuk finomodott is – továbbra is érvényesek: (1) semlegesség; (2) az érintett felek beleegyezése; (3) az erő használata elsősorban az önvédelmet és a mandátum teljesítésének védelmét szolgálja. Viszont alapvetően megújult a békefenntartó tevékenység mérése, jellemzőinek értékelése és bemutatása. *Legfontosabb paraméternek a missziókat tartják, bár e területen is újabb és újabb indikátorok kerülnek be az összehasonlítás témakörébe.* A világszervezet 1948-tól regisztrálja a műveleteket, pontosan lehet tudni, hogy az *elmúlt 70 évben 71 műveletet indítottak. 2018 őszén 14 műveletet* irányított a Békefenntartó Műveletek Főosztálya, ezekből nyolc Afrikában, egy-egy Amerikában és Ázsiában, kettő Európában, három pedig a Közel-Keleten zajlott.

A missziókban több mint 103 ezer fő szolgál, jelentős technikai eszközpark (11 230 jármű, 58 repülőgép, 132 helikopter és 18 pilóta nélküli repülőgép segíti a 124 országból érkezett békefenntartók munkáját. A rendőrségi és a katonai szakértők, a tanárok és az egészségügyi dolgozók száma 24 700 fő. Folyamatosan nő a női békefenntartók száma is a missziókban, jelenleg a civilek 30%-át, a rendőrök 20%-át és a katonák 3%-át nők alkotják. Az ENSZ vezetése az átfogó genderpolitika jegyében 2020-ig meg akarja duplázni a nők jelenlegi 7682 fős (4059 egyenruhás, 3623 civil) létszámát³⁸ a missziókban. A missziók feladatainak 95%-a a civil lakosság védelmére irányul, ami a becslések szerint 100 millió főt érint a válság sújtotta, mintegy 7 millió km² nagyságú övezetekben. 600 fő emberi jogi szakértő foglalkozik a civil kapcsolatok, a nők és a gyermekek helyzetének javításával. 15 ezer fő munkálkodik a jogrend megerősítésén és a biztonsági szektor reformján. 215 ezer fő volt a kedvezményezettje a leszerelés, a civil életbe való visszatérést segítő és a reintegrációs programoknak. Összesen 12,2 millió férfit, nőt és gyermeket készítettek fel a veszélyhelyzetekben alkalmazandó biztonsági rendszabályokra, valamint 2,4 millió aknát és visszamaradó harcanyagot semmisítettek meg 2017-ben.³⁹ Békefenntartási műveletek mellett öt kontinensen *23 politikai misszió és iroda* is működik. A 2018. évi békefenntartási költségvetés 6,69 milliárd dollár, amely a világ katonai kiadásainak 0,5%-át teszi ki.⁴⁰ Amerikai adatok

³⁷ Uo.

³⁸ Nők a békefenntartásban. <https://peacekeeping.un.org/en/women-peacekeeping> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 30.)

³⁹ UN Peacekeeping factsheets. <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/dpko-brochure-2018v17.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 20.)

⁴⁰ Fifth Committee Approves \$ 6.69 Billion for 13 Peacekeeping Operations in 2018/19. GA /AB/ 4287. 5 July 2018. <https://www.un.org/press/en/2018/gaab4287.doc.htm> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 20.)

3. ábra Az ENSZ békeműveletei 2018 novemberében⁴¹

szerint az ENSZ-békefenntartás nyolcszor hatékonyabb, mintha ezekre a feladatokra az Amerikai Egyesült Államok saját katonai erőit alkalmazná.⁴²

A 14 misszióból az UNTSO és az UNMOGIP a legrégebbi, klasszikusan első generációs műveletek, amelyek végigkísérték az elmúlt 70 évet. Az UNDOF, az UNFICYP, az UNIFIL az 1960/70-es években indultak, a békeműveletek első nemzedékének érettebb változatát képviselik. A MINURSO, az UNMIK a második generációhoz tartozó missziók, amelyek lezárása még nem sikerült. Az új évezredben indult műveletek többsége (UNAMID, UNMISS, UNISFA, MINUJUSTH – itt nincsenek katonák) már harmadik generációs műveletnek számít. Az elmúlt öt évben indított műveletek egy része viszont már a *negyedik generációs békefenntartáshoz* sorolható a mandátum sokrétűsége, a feladatok bonyolultsága, a nem mindig barátságos műveleti környezete, valamint az erők összetétele alapján (MINUSCA, MONUSCO). A mai műveletek közül a legnagyobb a Kongói Demokratikus Köztársaságban zajlik, amely 2010-től látja el a civilek védelmét és a béke stabilizálását. Jelenlegi létszáma 18 971 fő, amely meghaladja az ENSZ BT által jóváhagyott létszámot.

⁴¹ <https://peacekeeping.un.org/en/data> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 25.); UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo) – az ENSZ Ideiglenes Adminisztratív Missziója Koszovóban; UNFICYP (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus) – az ENSZ Ciprusi Békefenntartó Erői; UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon) – az ENSZ Ideiglenes Erői Libanonban; UNMOGIP (United Nations Military Observer Group in India and Pakistan) – az ENSZ Katonai Megfigyelő Csoportja Indiában és Pakisztánban; UNDOF (United Nations Disengagement Observer Force) – az ENSZ Csapatátváltási Megfigyelő Erői; UNISFA (United Nations Interim Security Force for Abyei) – az ENSZ Ideiglenes Biztonsági Erő Abjében; MINUJUSTH (United Nations Mission for Justice Support in Haiti) – az ENSZ Igazságügyi Támogató Missziója Haitin; MINURSO (Misión de las Naciones Unidas para la Organización de un Referéndum en el Sáhara Occidental) – az ENSZ Nyugat-szaharai Választásokat Ellenőrző Missziója.

⁴² Value of Peacekeeping. U.S. Government Accountability Office (GAO) Report 2018. <https://betterworldcampaign.org/un-peacekeeping/value-of-peacekeeping/> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 30.)

1. táblázat *Az ENSZ békefenntartó erőinek az összetétele 2018. október 31-én*⁴³

Békefenntartó erők létszáma összesen (fő)	103 303 (100%)
Katonai állomány (csapatkontingens, szakértők, törzstisztek)	78 259 (76%)
Rendőri állomány	10 687 (10%)
Polgári személyzet (nemzetközi és helyi)	12 932 (13%)
ENSZ-önkéntesek	1 238 (1%)
Az egyenruhás állományhoz hozzájáruló országok száma	124

Napjainkban az ENSZ-békefenntartás több komoly kihívással néz szembe. Komoly problémák vannak a Maliban, a Kongói Demokratikus Köztársaságban, a Közép-afrikai Köztársaságban és a Dél-Szudánban zajló műveleteknél. Úgy tűnik, a missziók túl korán kezdődtek, nem felelnek meg a békefenntartás alapelveinek, nincsenek megbízható politikai megoldások, ezért a műveletek próbálják kikényszeríteni az eredményeket. A biztonsági helyzet ezekben az országokban nagyon rossz, a fegyveres csoportok, a bűnözők és a terroristák modern fegyverekkel rendelkeznek, és nem tisztelik a kék sisakot és az ENSZ kék zászlaját. A békefenntartó erők viszont nincsenek felkészülve veszélyes, összetett és magas kockázatú környezetben való tevékenységre, szükség esetén magas intenzitású harcok megvívására, nem elegendő a felszerelés és a kiképzés, problémák vannak a vezetés és irányítás területén. Emiatt megnövekedtek az ENSZ-erők veszteségei: az elmúlt négy évben 195 békefenntartó halt meg erőszakos cselekményekben, közülük 59-en 2017-ben.

A 70 év alatt elveszített 3654 békefenntartóból 943 katona, rendőr és civil lett áldozata fegyveres összecsapásnak, terrorista támadásnak, erőszakos civil lázadásnak vagy a bűnözők ellen vívott harcnak. Ezért az ENSZ első alkalommal egy kutatást indított annak megvizsgálására, hogyan lehetne a helyzeten változtatni.⁴⁴ A széles körben lefolytatott felmérés alapján készített jelentés⁴⁵ arra a következtetésre jutott, hogy az ENSZ-nek *teljesen meg kell változtatnia* az eddigi gyakorlatát a veszélyes missziókban. A szerzők egy sor rövid, közép- és hosszú távú projekt megvalósítását javasolták.

A problémák természetesen összetettek, a gyökerek mélyére vezetnek. A főtitkár javaslata szerint az A4P programban elősorolják azokat a projekteket, amelyek a legégetőbb problémák megoldását szolgálják. Megkezdődött a magas kockázatú missziók felülvizsgálata, a kiképzés és felszerelés megfelelőségének felmérése, az egészségügyi támogatás értékelése és a teljesítményproblémák megoldása. Az áttekintés kiterjed a mandátumok és a politikai folyamatok értékelésére, a prioritások és a konfigurációk finomítására. Új irányelvek készülnek annak érdekében, hogy jól képzett, jól felszerelt békefenntartók legyenek, akik mozgékonyak, rugalmasak és gyorsan reagálhatnak a kihívások és fenyegetések kezelésében. Mivel a békefenntartó erők a legtöbb időt védekező pozícióban töltik, újra kell fogalmazni az erő felhasználásának lehetőségeit, hogy a kéksisakosok proaktívan és megelőző jelleggel is felléphessenek.

⁴³ https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/pk_factsheet_08_18_eng.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 11. 25.)

⁴⁴ Az „Improving Security Peacekeeping Project”-et Kína finanszírozta az ENSZ béke- és fejlesztési alapjainak segítségével. A kutatás interjúk, missziók látogatása és konzultációk útján valósult meg, az ENSZ adatbázisai felhasználásával.

⁴⁵ Carlos Alberto dos Santos Cruz – William R. Phillips – Salvator Cusinamo: Improving Security of United Nations Peacekeepers: We need to change the way we are doing the business. DPKO, December 19, 2017. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/improving_security_of_united_nations_peacekeepers_report.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 10. 12.)

Az ENSZ új megközelítést alkalmaz a békefenntartók által elkövetett szexuális kizsákmányolás és visszaélések miatt, biztosítva, hogy az áldozatok egyértelműen nyilatkozhassanak, együttműködjenek a kivizsgáló szervekkel, és megszüntetik a büntetlenséget e területen. Már 90 ország csatlakozott a szexuális kizsákmányolás és visszaélés megakadályozásáról szóló egyezményhez. Ezek az intézkedések a legfontosabb politikai problémákat persze nem szüntetik meg: az erős és hatékony békefenntartáshoz erős és kollektív fellépések kellenek, különösen a fejlett országok részéről lenne szükség példamutatásra. Máskülönbem nem lehet az ENSZ lehetőségei és képességei között meglévő – Simai Mihály, a Magyar ENSZ Társaság elnökének megfogalmazása szerinti – „szakadékokat” megszüntetni.⁴⁶

Az ENSZ-békefenntartás egyik állandó kihívását a műveletek finanszírozása jelenti. A rendszer egyik ellentmondása abban rejlik, hogy *míg a békefenntartó műveletek létrehozásáról, fenntartásáról és bővítéséről az ENSZ BT határoz, a missziók finanszírozása valamennyi ENSZ-tagállam felelőssége.* Az Alapokmány 17. cikkével összhangban ugyanis minden tagállam jogilag köteles befizetni részesedését a békefenntartási költségvetésbe. A Közgyűlés a tagállamok által létrehozott összetett képlet alapján értékeli a békefenntartási kiadásokat egy speciális módszertan alapján. Ez a képlet többek között figyelembe veszi a tagállamok viszonylagos gazdasági jólétét, gazdasági-pénzügyi lehetőségeit, katonai képességeit. A Biztonsági Tanács öt állandó tagjának (P5) pedig mindig nagyobb részt kell fizetnie, mint a többi tagállamnak, mivel különleges felelősségük van a nemzetközi béke és biztonság fenntartásában. Ez jelenti a legújabb problémát, mert az Amerikai Egyesült Államok 2017-től fokozatosan 40%-kal akarja csökkenteni a DPKO költségvetési támogatását. Mivel Washington a legnagyobb befizető a békeművelati büdzsébe (2017/18-ban a békefenntartás 28,47%-t biztosította), ez érezhetően kihat majd az ENSZ békefenntartási lehetőségeire. A 2018/19-es költségvetés átlagosan *1,47%-os csökkentést* eredményezett az előző pénzügyi év büdzséjéhez képest. A békefenntartó költségvetési ciklus július 1-jétől június 30-ig tart. Ez a ciklus ritkán van összhangban a Biztonsági Tanács mandátumával, a költségvetés azonban 12 hónapra készül a művelet legfrissebb mandátuma alapján.

Az ENSZ békefenntartó műveleteinek jóváhagyott költségvetése a 2018/19-es pénzügyi évre *6,69 milliárd dollár.* Ez az összeg a 14 békefenntartó misszióból *12-t finanszíroz,* mert az UNTSO és az UNMOGIP támogatását az ENSZ állandó költségvetése biztosítja. A DPKO költségvetéséből támogatják az Afrikai Unió szomáliai missziójának logisztikai biztosítását (AMISOM⁴⁷), működtetik a Brindisiben (Olaszország) és Valenciában (Spanyolország) lévő anyagi-technikai bázisokat, valamint az Ugandában (Entebbe) lévő regionális szolgáltató központot is. Sok ország önkéntesen további forrásokat és befizetéseket is rendelkezésre bocsát az ENSZ békefenntartó erőfeszítéseinek támogatására. A költségvetési javaslatot a főtitkár az adminisztratív és költségvetési kérdésekkel foglalkozó tanácsadó bizottsághoz (ACABQ⁴⁸) nyújtja be, amely felülvizsgálja és jóváhagyja a javaslatot, valamint ajánlásokat tesz a Közgyűlés ötödik bizottságának. Végül a költségvetést a Közgyűlés egészének kell elfogadnia.

Mivel az ENSZ nem rendelkezik saját fegyveres és rendvédelmi erővel, a szükséges katonai és rendőri létszámot *tagállamok biztosítják.* A kéksapkás és kéksisakos békefenntartókat a saját kormányaik fizetik, az ENSZ pedig az államoknak minden év július 1-jén – a Közgyűlés által jóváhagyott általános díjszabás szerint (2018-ban ez 1428 dollár/fő/hónap) –

⁴⁶ Simai Mihály: Az ENSZ hetven éve és a jövő. Köz-gazdaság 2015. 2. szám. <http://www.menszt.hu/data/file/SimaiMihaly-AzENSHetvenveesajovo.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 08. 24.)

⁴⁷ African Union Mission in Somalia.

⁴⁸ Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions.

visszatéríti a kiadások meghatározott részét. Az ENSZ ugyancsak megtéríti a tagállamokban a felszerelés és a technikai eszközök költségeit is. A rendőrséget és más polgári személyzetet az egyes műveletekhez létrehozott békefenntartó költségvetésekből fizetik ki.

A 2018/19. évi költségvetés az elmúlt 10 év legszerényebb büdzséje, aminek elsősorban az Amerikai Egyesült Államok az oka. Már 2015-től elkezdte mérsékelni az évi 2,4 milliárd dolláros hozzájárulását, amit aztán Donald Trump elnök erős visszavágással folytatott: a 2018/19-es pénzügyi évben Washington 285 millió dollárral (23%-kal) csökkentette támogatását. Tovább nehezíti a problémát, hogy ebben az időszakban a BT másik négy állandó tagjánál is visszaesett a támogatás nominális összege, még Kínánál is, pedig az az elmúlt évtizedben folyamatosan növelte hozzájárulását. Ezzel az ENSZ békefenntartási költségvetése a 2014/15-ös negatív trendforduló után 2016/17 után zuhanni kezdett.

A 10 legnagyobb finanszírozó ország:⁴⁹

- Amerikai Egyesült Államok – 28,47%;
- Kína – 10,25%;
- Japán – 9,68%;
- Németország – 6,39%;
- Franciaország – 6,28%;
- Egyesült Királyság – 3,99%;
- Oroszország – 3,99%;
- Olaszország – 3,75%;
- Kanada – 2,72%;
- Spanyolország – 2,44%.

A költségvetés csökkenése a DPKO-t a helyzet felülvizsgálatára kényszerítette, amit racionalizálásokkal, illetve tagállamok kiegészítő befizetésre történő ösztönzésével próbál megoldani. Megkezdődött a műveleti jelenlét csökkentése, 2017-ben kettő (MINUSTAH⁵⁰ – Haiti; UNOCI⁵¹ – Libéria), 2018. márciusban pedig egy régóta működő missziót (UNMIL⁵² – Libéria) „zártak be”. A létszámcsökkentés további módjaként a NATO-módszert alkalmazták, vagyis a fel nem töltött helyekkel csökkentették egyes missziók jóváhagyott létszámát. Ezzel ugyan csökkentették a hiányokat, viszont pont a problémás műveleteknél (MONUSCO, UNAMID, UNMISS, MINUSMA) növekedtek a kapacitásproblémák is.

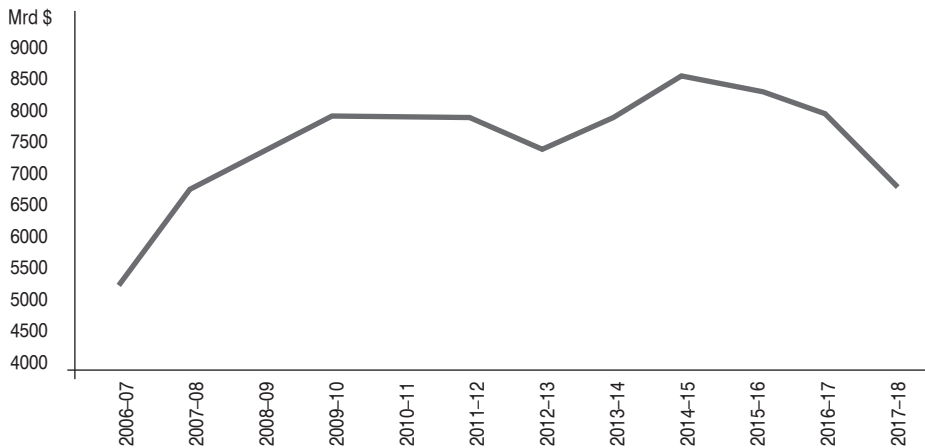
A finanszírozás csökkenése mellett a missziók jellegének megváltozása, a bonyolult biztonsági környezet és a növekvő veszteségek miatt is csökkent a hagyományosan nagy hozzájáruló országok (India, Pakisztán, Nepál, Egyiptom stb.) „adakozókedve”, ami tovább növelte a nehézségeket a negyedik generációs műveleteknél. E nehéz időszak egyetlen pozitív híre csak az, hogy az Amerikai Egyesült Államokkal ellentétben *Kína folytatja az ENSZ-et támogató politikáját* nemcsak a DPKO költségvetése, hanem a világszervezet rendes költségvetése terén is. 2017/18-ban már Peking biztosította a békeműveleti büdzsé 10,25%-át (800 millió dollár) és az ENSZ rendes költségvetésének a 7,92%-át (428 millió dollár). Bár ezek a támogatási összegek alig érik el az Amerikai Egyesült Államok által befizetett összegek felét, Kína előretörése azért biztató, mert a részesedés növekedése következetesen és kiszámíthatóan folytatódik. Peking a pénzügyi támogatás emelése mellett a csapat-hozzájárulását

⁴⁹ <https://peacekeeping.un.org/en/how-we-are-funded> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 28.)

⁵⁰ United Nations Stabilisation Mission in Haiti.

⁵¹ United Nations Operation in Côte d'Ivoire.

⁵² United Nations Mission in Liberia.

4. ábra Az ENSZ békefenntartási költségvetésének változása (2006–2018)⁵³

is növelni szeretné a jelenlegi 2644 főt 8000 főre, ami a mostani 12. helyről az 1–3. helyre „repítene” a kelet-ázsiai országot. Kína ENSZ-stratégiája megváltoztathatja az évtizedek óta uralkodó sztereotípiát, hogy azok az országok, amelyek fizetnek, a műveletekben nem játszanak jelentős szerepet – az Amerikai Egyesült Államok 2018-as személyi hozzájárulása mindössze 55 fő volt. A feltörekvő Kína kettős – pénzügyi és csapaterős – növekvő hozzájárulása új perspektívát biztosíthat az ENSZ számára.

MAGYARORSZÁG RÉSZVÉTELE AZ ENSZ-BÉKEFENNTARTÁSBAN

A rendszerváltozás utáni magyar kül- és biztonságpolitika a statikus országvédelemtől egyre inkább a nemzetközi feladatokban való aktív szerepvállalás felé fordult, amely így aztán az elmúlt 30 évben a Magyar Honvédség tevékenységének egyik sikeres „terméke” lett. Bár az ukrán válság (2014), a tömeges migráció (2015–) ismét előtérbe helyezte az ország védelmét, az aktív részvétel a nemzetközi műveletekben, a missziós tevékenységben továbbra is a Honvédség fontos feladata maradt. A rendszerváltozás után a biztonság- és védelempolitikai dokumentumok a nemzetközi béke fenntartását és az európai stabilitás erősítését tűzték ki célul kétoldalú és regionális együttműködés kereteiben. A békefenntartás szempontjából pedig elsősorban az ENSZ-műveletek jöttek számításba.

Az időszak meghatározó döntései és dokumentumai (1993-as Biztonságpolitikai Alapelvek, Honvédelmi Alapelvek, az 1993. évi honvédelmi törvény, a Magyar Honvédség fejlesztésével foglalkozó 1995. évi országgyűlési határozatok) alapvetően az MH területi honvédelmi feladatainak megvalósításával, illetve a NATO katonai együttműködéséhez szükséges követelmények megfogalmazásával foglalkoztak. A részvételt a nemzetközi válságkezelésben a kijelölt békeidőszakok erőire alapozták. 1990–1994 között a magyar ENSZ-békefenntartók megjelenése a nemzetközi válságkövetekben reprezentálta a magyar kül- és biztonságpolitika megváltozását. A magyar NATO- és EU-tagság politikailag ugyan nem, de gyakorlatilag háttérbe szorította az ENSZ-békefenntartást. Az 1998. évi Biztonság- és

⁵³ Ryan Rappa: The Year in Data 2017–18: Less Peacekeeping, a growing role for China, and push for more woman leaders. The Global Peace Operations Review 2018, 29. https://peaceoperationsreview.org/wp-content/uploads/2018/05/gpor_Peace_Operations_2018_full_final_WEB.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 11. 23.)

védelempolitikai alapelvek, az ezredforduló után megjelenő nemzeti biztonsági (2002, 2004, 2012) és katonai stratégiák (2009, 2012) a kül-, a biztonság- és a védelempolitikai célokat már a NATO, az EU, az ENSZ és az EBESZ műveleteiben, legújabban pedig már *ad hoc* koalíciókban való aktív részvétellel kívánta elérni. 2004-re alakult ki az MH békeműveleti ambíciószintje, amit a kormány – napjainkig is érvényesen – *1000 főben* határozott meg. Az ambíciószinten belüli ENSZ-békefenntartási arány folyamatosan változott, de az euroatlanti integráció előrehaladásával gyengült, 2018. októberig mintegy 10%-ot tett ki. Az MH békeműveletekben való részvételi követelménye erős hatást gyakorolt a mindenkori reformokra és átalakításokra is, hiszen a haderőnek az ország védelmére a szövetségesekkel együtt kell felkészülnie.

Az ENSZ-békefenntartásban a Magyar Honvédség 1988-tól vesz részt.⁵⁴ Az 1990-es évek első felében hazánk kisebb létszámú, néhány fős, főleg megfigyelőkből álló kontingensekkel vett részt az ENSZ misszióiban (Irak–Kuvait, Angola, Uganda, Mozambik stb.). Magyarország 1995-ben küldött először fegyveres alakulatot nemzetközi békemisszióba (Sínai-félsziget, Ciprus, a volt Jugoszlávia utódállamai), azóta részvételünk az ENSZ, illetve a NATO és az EU által vezetett missziókban folyamatos. A 2000-es évtized közepe óta a magyar részvételi szint a különböző nemzetközi missziókban 1000 fő körül stabilizálódott. Tekintettel az afganisztáni ISAF művelet 2014. végi lezárulására, műveleti részvételünk a meghatározott ambíciószint alá csökkent, de újabb koszovói vállalással sikerült a műveleti szerepvállalásunkat újra feltornászni. 2018 őszén Ciprusról véglegesen hazatért a magyar csapatkontingens, így az MH külföldi missziókhoz való hozzájárulása ismét csökkent. 2018 végén négy ENSZ-misszióban 26 magyar katona szolgál. Hozzá kell tenni, hogy Magyarország ENSZ-hozzájárulásába nemcsak a katonai, hanem a rendőri, illetve alkalmanként a civil hozzájárulást is hozzá kell számolni.⁵⁵ Sajnos nincs olyan kormányzati szerv, amely valamennyi hozzájárulási formát regisztrálná és nyilvántartaná.

Ezért a magyar (katonai és rendőri) hozzájárulás mértékét legjobban az ENSZ adatbázisaiból nyert információkkal lehet jellemezni. A statisztikai sor nagyon érdekes, hiszen az 1990-ben küldött 15 fővel értük el a legjobb helyezést (23. hely) a hozzájáruló országok közül, 2018-ban pedig – az UNFICYP-ből való jelentős kivonulás miatt – a leggyengébbet (86. hely). Igaz, a három évtized alatt sok minden megváltozott, az ENSZ-missziókba hozzájáruló országok száma gyakorlatilag megháromszorozódott, a magyar békefenntartói igény (EBESZ, NATO, EU) is többszörösére nőtt.

⁵⁴ Besenyő János: A Magyar Honvédség részvétele az ENSZ békeműveleteiben. In: Szenes Zoltán: Válságkezelés és békefenntartás az ENSZ-ben. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013, 58–74.

⁵⁵ Az ENSZ-szakirodalom különbséget tesz a katonai erőt felajánló országok (Troop Contributing Country – TCC) és a rendőri erővel hozzájáruló országok (Police Contributing Country – PCC) között, illetve különböző szakkifejezéseket használ a katonai erők alkalmazásának szabályaira (Rules of Engagement), mint a rendőri erők használatának kérdéseire (Directive on the Use of Force).

2. táblázat *A magyar hozzájárulás nagysága az ENSZ-missziókban és helyezése (év/fő/helyezés/országok száma)*⁵⁶

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
15 fő	22 fő	113 fő	42 fő	70 fő	44 fő	78 fő	101 fő	165 fő	174 fő
23.	26.	30.	61.	49.	48.	39.	37.	24.	27.
46	58	67	70	75	76	70	70	77	82
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
154 fő	159 fő	142 fő	142 fő	150 fő	106 fő	108 fő	118 fő	103 fő	88 fő
37.	40.	42.	48.	46.	54.	63.	63.	64.	67.
89	87	89	94	102	108	114	119	120	115
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
88 fő	88 fő	89 fő	89 fő	89 fő	93 fő	93 fő	95 fő	30 fő	
67.	65.	63.	68.	72.	71.	69.	65.	86.	
115	114	115	122	122	123	125	125	124	

Az adatok szerint Magyarország 2005-ig jól teljesített, folyamatosan az első 50 országban foglalt helyet. A 2005-től kezdődő 100 fő körüli létszámról történt csökkentés miatt – ami a koszovói jelenlét megerősítésével függött össze – a pozíciónk lecsúszott a 64. helyre. Amikor tartósan áttértünk a 100 fő alatti hozzájárulásra, erőssorrendünk a 63. és a 72. között mozgott, attól függően, hogy a többi tagállam milyen vállalásokat tett. Azt csak remélni lehet, hogy a tavalyi év „zuhanása” a 86. helyre csak ideiglenes, és Magyarország újra felkapaszkodik a hozzájárulók közepes szintjére. A magyar békefenntartási konferenciák (2013, 2016, 2018) tapasztalatai szerint az MH a jelenlegi missziókban is tudná lényegesen növelni jelenlétét, ha az ENSZ műveletei nagyobb prioritást kapnának. A világszervezeti adatok elemzése azt mutatja, hogy egy kétszáz fős ENSZ-hozzájárulással tartósan az első 50 ország között lennénk. Ezzel egyúttal visszanyernénk az 1990-es években élvezett jó helyezést is a térségben, hiszen most nagyon leszakadtunk a V4-országoktól, valamint Romániától és Ausztriától is.

Magyarország az előírások szerint teljesíti a hozzájárulást az ENSZ békefenntartó missziói költségvetéséhez, amelyet a hatályos békefenntartási tagdíjskála szerint fizetjük. 2016–2018 között hazánkat a „G” szintre sorolták be – a lengyelekkel és a horvátokkal együtt –, vagyis 0,161%-os arányban járunk hozzá a missziók költségvetéséhez.⁵⁷ Ezt a Külgazdasági és Külügyminisztérium fizeti be, amelynek nagysága 11–13 Mrd dollár lehet évente. A finanszírozás tervezését több tényező teszi bizonytalaná. Egyrészt a DPKO költségvetési éve júliusban kezdődik, míg a magyar költségvetés naptári évre szól. Másrészt a BT döntéseinek függvényében új missziók jöhetnek létre, illetve a már működő missziók mandátuma változhat, ami költségvetési vonzattal jár, és az egyes országokra vonatkozó kivetést befolyásolja. Ezért a Titkárságtól a kivetések egész évben, folyamatosan érkehetnek, és teljesítésük is e szerint történik.

A Magyar Honvédség „ENSZ-központja” az *MH Béketámogató Kiképző Központ* (MH BTKK), amely 2000-ben kezdte meg működését Szolnokon, és 2004-ben vált önálló hadrendi szervezetté. A központ a nemzetközi szervezetek és a nem állandó katonai szövetségek által szervezett és vezetett béketámogató műveletekben részt vevő katonák felkészítésével fog-

⁵⁶ <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors> (Letöltés időpontja: 2018. 11. 25.)

⁵⁷ Scale of assessment for the apportionment of the expenses of United Nations peacekeeping operations. Implementation of General Assembly resolutions 55/235 and 55/236. Report of the Secretary General, 28 December 2015. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/331/Add.1 (Letöltés időpontja: 2018. 11. 28.)

lalkozik, de szakmai konferenciákat, szemináriumokat és nyelvi képzéseket is szervez. Az intézmény rendezte a 30 éves magyar ENSZ-hozzájárulás tiszteletére a kéksapkás veterán találkozót „A Vietnámtól napjainkig” címmel. Az MH BTKK-nál az eltelt 15 évben levezetett 250 nemzeti felkészítésen 5300 fő vett részt. A felkészítések között kiemelt szerepet kap a kontingensek törzstiszti állományának alap- és célfelkészítése. Az 50 nemzetközi felkészítést 1200 fő hajtotta végre. Külföldi képzések közül kiemelkedik a Nemzetközi Katonai Megfigyelő Tanfolyam (IMOC⁵⁸), melyet az ENSZ DPKO akkreditál.

A Központ nemzetközi szintű szemináriumokat és konferenciákat is szervez. Ilyen volt többek között a „Saber Junction” Human Rights konferencia, az EU-V4 Békeművelési szeminárium, a „20 éves az IMOC – Nemzetközi Katonai Megfigyelő Tanfolyam a kezdetektől napjainkig” konferencia. Az MH BHKK a nemzetközi békefenntartói kiképzés frontvonalában tevékenykedik. A felkészítések és kiképzések során kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a képzés résztvevői a megszerzett tudás birtokában képesek legyenek feladataikat a művelési területen eredményesen végrehajtani, ezzel segítve elő a művelési célok, tágabb értelemben a Magyar Honvédség és szövetségesei céljainak elérését. Az egyfajta kiválósági központként működő intézmény kiemelt figyelmet fordít a művelési területéről érkező tapasztalatok feldolgozására és a kiképzés rendszerébe történő beépítésére, valamint az oktatás-képzés metodikájának fejlesztésére. A Központ az ENSZ előretolt „világítótornya”, amely munkájával fenntartja és erősíti a Magyar Honvédségben a világszervezet céljait, értékeit, feladatait és eszmeiségét.

AZ MH RÉSZVÉTELE ENSZ-MISSZIÓKBAN

A Magyar Honvédség 2018 végén *négy misszióban* vett részt: az UNFICYP-ben Cipruson, a MINURSO-ban Nyugat-Szaharában, az UNIFIL-ben Libanonban és a MINUSCA-ban a Közép-afrikai Köztársaságban. Még a kisszámú jelenlét is két kontinensen történő békefenntartási hozzájárulást jelent. A tanulmány lezárásakor már ismert volt, hogy a Magyar Honvédség az év végén beszünteti hozzájárulását a MINUSCA-ban.

UNFICYP/Ciprus

Az UNFICYP misszióban történő magyar szerepvállalás 1993 augusztusában kezdődött négy katonai megfigyelővel. A csapaterős hozzájárulás az osztrákokkal közösen kezdődött 1995-ben, de Ausztria 2000 szeptemberében kivonult a felszigetről. Később Szlovénia is jelezte, hogy nem kíván tovább az UNFICYP munkájához hozzájárulni. Így a 4. szektorban megüresedett helyeket 2001 júniusától Szlovákia békefenntartói töltötték be a magyar–szlovák békefenntartó zászlóalj keretén belül. A magyar hozzájárulás 2005. január 31-től a korábbi 122 főről 84 főre csökkent, így a későbbiekben a magyar kontingens sokáig 70–80 fővel látta el feladatát. 2010 októberétől szerb katonák is integrálódtak a magyar alegységek állományába.

Az UNFICYP Magyar Kontingens a szigetet két részre osztó ütközőövezet keleti, 4-es szektorában teljesített szolgálatot. A szektor felelősségi területe Nicosia délkeleti részénél kezdődött és a tengerig tartott. Ezen belül a kontingens gerincét adó magyar békefenntartó szakasz az ütközőövezet mintegy 70 km-es szakaszát tartotta ellenőrzése alatt. A szakaszparancsnokság (CSI – Camp Szent István) az ütközőzónán belül, Athienou városban

⁵⁸ International Military Observer Course.

települt. A szakasz öt lövészrajából négy a CSI-ben, egy pedig a járőrbázison (Patrol Base 91) teljesített szolgálatot. A magyar kontingens és a szektor parancsnoksága északi területen, Famagustában (CGS – Camp General Stefanik) volt. A magyar kontingens harmadik része pedig Nicosiában, az ENSZ-erők főparancsnokságán teljesített szolgálatot. A magyar csapatkontingens 2018. augusztus 31-én fejezte be küldetését a szigetszországban, a kivonulást nem követte hivatalos indoklás. A 25 év alatt 19 kontingensparancsnok vezetésével több mint kétezer magyar katona és rendőr szolgált ebben az ENSZ-műveletben.⁵⁹ *Jelenleg 11 fő szolgál különböző egyéni beosztásokban az 55 éves misszióban, amely 1023 fővel látja el fő feladatát, a politikai rendezés elősegítését.*

MINURSO/Nyugat-Szahara

Nyugat-Szahara korábban 80 évig spanyol gyarmat volt. A terület felszabadítása, illetve a függetlenségről döntő népszavazás kiírása érdekében az őslakosok megalakították a Polisario frontot. 1975-ben megkezdődtek a tárgyalások a spanyol kormány, Marokkó és Mauritánia között. Egyik állam sem ismerte el a Polisariót a terület lehetséges birtokosaként, így a tárgyalások után aláírt madridi egyezményben foglaltak szerint a terület kétharmada Marokkóhoz, egyharmada pedig Mauritániához került. A felszabadítási front a spanyol csapatok kivonulását követően megkezdte a gerillaharcot, majd Mauritánia 1979-ben lemondott területi igényéről. A tűzszünet az ENSZ BT 690/1991. számú határozatával lépett érvénybe, amelyet az ENSZ ellenőrzött. Jelenleg a misszióban 451 fő teljesít szolgálatot. A misszió többségét civilek alkotják. 2002–2005 között a MINURSO parancsnoki feladatát Száraz György vezérőrnagy látta el. *A misszióban hazánkat 7 katonai megfigyelő képviseli.*

UNIFIL/Libanon

Az UNIFIL missziót 1978-ban az ENSZ Biztonsági Tanácsának döntése alapján hozták létre (SCR 425, 426) azzal a céllal, hogy felügyeljék az izraeli csapatok Libanonból történő kivonását, helyreállítsák a nemzetközi békét és biztonságot, valamint támogassák a libanoni kormányt a déli területek fölötti hatalom gyakorlásában. A 2006 júliusában kezdődött súlyos áldozatokkal járó fegyveres összecsapások után az ENSZ BT döntött a misszió létszámának 15 ezer főig történő növeléséről. Jelenleg az UNIFIL misszióban 11 271 fő alkotja a műveletet, amelyből 10 235 fő katona 38 országból. Az engedélyezett létszámkeretből mintegy 3800 fő hiányzik, tehát ide lehetne további magyar hozzájárulást küldeni. *A misszióba hazánk 4 térképészt vezényelt.*

MINUSCA/Közép-afrikai Köztársaság

Az ENSZ BT 2014. április 10-én egyhangúlag elfogadta azt a határozatot, amely jóváhagyja egy ENSZ Többdimenziós Integrált Stabilizációs Misszió telepítését a Közép-afrikai Köztársaságba. 2014. szeptember 15-én az ENSZ átvette az irányítást a jelenleg a Közép-afrikai Köztársaságban működő ENSZ Integrált Béketeremtési Irodától (BINUCA⁶⁰), valamint

⁵⁹ Hazatértek. UNFICYP visszafogadó ünnepség Székesfehérváron. https://honvedelem.hu/cikk/112719_hazatertek (Letöltés időpontja: 2018. 10. 05.)

⁶⁰ Bureau intégré des Nations Unies pour la consolidation de la paix en République centrafricaine.

az Afrikai Unió Közép-afrikai Köztársaságba telepített támogató missziótól (MISCA⁶¹). A MINUSCA feladata többek között a civilek védelme, segítségnyújtás az átmeneti időszakban a helyi hatóságok számára, az emberi jogok védelme, illetve a leszerelési folyamat támogatása. A békefenntartó misszió működését legutóbbi határozatában 2019. júliusig engedélyezte a BT, létszámát 12 870 főben maximalizálta. A bonyolult helyzet miatt azonban a feladatban ennél jóval többen, 14 613-an szolgálnak, köztük 10 235 katonára *A misszióban a Magyar Honvédség állományából 2 katonai megfigyelő és 2 törzstiszt vett részt 2015. március 21. és 2018. december 31. között.*

BEFEJEZÉS

A jubileumi időpontok az ENSZ-békefenntartást 2018-ban nehéz helyzetbe találták. A világszervezet békefenntartási jelenléte (14 művelet), ereje (103 ezer fő) és finanszírozása (6,69 milliárd dollár) csökkent a korábbi időszakhoz viszonyítva, ugyanakkor a problémák felerősödtek, főleg a békefenntartók biztonságának megóvása tekintetében. Az Amerikai Egyesült Államok jelentősen csökkentette a békefenntartás pénzügyi támogatását, humán erővel pedig csak alig látható módon vesz részt a világszervezet munkájában. António Guterres új ENSZ-főtitkár 2018-ban meghirdette a „*Cselekvés a békefenntartásért*” (A4P) kezdeményezést, amit ma már 131 ország támogat. Az A4P „lefordítása” rövid, közép- és hosszú távú projektekre sikeresen elindult. Az új vízió, célok és feladatok megvalósítása azonban *nem lehetséges a tagállamok aktívabb részvétele nélkül*, különösen a nagyhatalmaknak van kiemelt felelőssége e tekintetben. Az ENSZ BT tagjai közül egyedül Kína támogatása erősödik, pénzügyileg már a 2. legerősebb, csapaterő biztosításában pedig a 12. legnagyobb hozzájáruló ország. Ha Kína következetesen folytatja a meghirdetett ENSZ-politikáját, akkor néhány év múlva az ENSZ-et támogató legerősebb országok közé kerülhet. *A magyar békefenntartás ENSZ-komponense tovább gyengült, 25 év után megszűnt az UNFICYP Magyar Kontingens tevékenysége Cipruson. Mivel 2015-ben, 20 év után hagyta el a magyar katonai-rendőri békefenntartói csoport az MFO missziót a Sínai-félszigeten (bár az nem ENSZ-művelet), a két negatív esemény akár tendenciát is jelenthet. Ma az MH békeműveleti jelenléte az ENSZ-műveletekben 2%-os, ami méltatlanul alacsony az MH hagyományaihoz képest. Mindenképpen szükség lenne a korábbi arányok helyreállítására, amihez a jövő haderejét szolgáló új békefenntartási stratégiát kellene kidolgozni. Ne feledjük Dag Hammarskjöld svéd Nobel-békedíjas ENSZ-főtitkár híres mondását: A békefenntartás nem katonai feladat, de csak a katonák képesek végrehajtani.*

FELHASZNÁLT IRODALOM

Alapvető tények az ENSZ-ről. Magyar ENSZ Társaság, Budapest, 2013.

A New Partnership Agenda. Charting a New Horizon for UN Peacekeeping. Department of Peacekeeping Operations and Department of Field Support, New York, July 2009. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/newhorizon_0.pdf

Besenyő János: *A Magyar Honvédség részvétele az ENSZ békeműveleteiben*. In: Szenes Zoltán: Válságkezelés és békefenntartás az ENSZ-ben. Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2013, 58–74.

⁶¹ Mission internationale de soutien à la Centrafrique sous conduite africaine.

- Biedermann Zsuzsanna: *A védelem felelőssége*. Nemzet és Biztonság, 2012. február. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb12_01_biedermann_zsuzsanna.pdf
- Declaration of Shared Commitments on UN Peacekeeping Operations. 2018. 08. 16. <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/a4p-declaration-en.pdf>
- Does drone technology hold promise for the UN? UN DPKO, 6 Sep 2017. <https://peacekeeping.un.org/en/feature-does-drone-technology-hold-promise-un>
- ENSZ-békefenntartás hivatalos honlapja: <https://peacekeeping.un.org/en/un-peacekeeping-70-years-of-service-sacrifice>
- Fifth Committee Approves \$ 6.69 Billion for 13 Peacekeeping Operations in 2018/19. GA /AB/ 4287. 5 July 2018. <https://www.un.org/press/en/2018/gaab4287.doc.htm>
- Hazatértek. UNFICYP visszafogadó ünnepség Székesfehérváron. https://honvedelem.hu/cikk/112719_hazatertek
- <https://peacekeeping.un.org/en/action-for-peacekeeping-a4p>
- <https://peacekeeping.un.org/en/data>
- <https://peacekeeping.un.org/en/how-we-are-funded>
- <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors>
- https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/pk_factsheet_08_18_eng.pdf
- Isaszegi János: *A békemissziók (békeműveletek) általános jellemzése, főbb trendjei*. Napjaink hadtudománya előadás-sorozat. Magyar Hadtudományi Társaság, 2010. február 25.
- Jones, Bruce: *Evolving models of Peacekeeping. Policy Implications & Responses*. UN DPKO, 2005. http://www.operationspaix.net/DATA/DOCUMENT/5880~v~Evolving_Models_of_Peacekeeping__Policy_Implications_and_Responses.pdf
- Nők a békefenntartásban. <https://peacekeeping.un.org/en/women-peacekeeping>
- Rappa, Ryan: *The Year in Data 2017-18: Less Peacekeeping, a growing role for China, and push for more woman leaders*. The Global Peace Operations Review 2018, 29. https://peaceoperationsreview.org/wp-content/uploads/2018/05/gpor_Peace_Operations_2018_full_final_WEB.pdf
- Report of the High-level Independent Panel on Peace Operations on uniting our strength for peace: politics, partnerships and people (A/70/95-S/2015/446) 2015. <http://www.globalr2p.org/resources/984> (Letöltés időpontja: 2018. 12. 07.)
- Report of the Panel on United Nations Peace Operations (2000). http://www.un.org/en/events/pastevents/brahimi_report.shtml
- Sándor Barbara: *Az ENSZ és a válságkezelés*. Nemzet és Biztonság, I. évf. 2. szám., 2008. március. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/sandor_barbara-az_ensz_es_a_valsgkezeles.pdf
- Santos Cruz, Carlos Alberto dos – Phillips, William R. – Cusinamo, Salvador: *Improving Security of United Nations Peacekeepers: We need to change the way we are doing the business*. DPKO, December 19, 2017. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/improving_security_of_united_nations_peacekeepers_report.pdf
- Scale of assessment for the apportionment of the expenses of United Nations peacekeeping operations. Implementation of General Assembly resolutions 55/235 and 55/236. Report of the Secretary General, 28 December 2015. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/331/Add.1
- Secretary General's Remarks to Security Council High-Level Debate on Collective Action to Improve UN Peacekeeping. 28 March, 2018. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2018-03-28/secretary-generals-remarks-security-council-high-level-debate>
- Simai Mihály: *Az ENSZ hetven éve és a jövő*. Köz-gazdaság 2015. 2. szám. <http://www.menszt.hu/data/file/SimaiMihaly-AzENSZhetveneveesajovo.pdf>

- Sulyok Gábor: *Szövegezési zavarok és értelmezési nehézségek a védelmi felelősség leírásában*. Külügyi Szemle, 2014/3. szám, 127–142. <http://kki.hu/assets/upload/Sulyok.pdf>
- Szenes Zoltán (szerk.): *Válságkezelés és békefenntartás az ENSZ-ben*. Tanulmányok. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013. <http://konyvtar.ksh.hu/cgi763?session=48681983&infile=details.glu&loid=1287821&rs=936877&hitno=-1>
- Tisovszky János: *Az ENSZ és a békefenntartás*. Magyar ENSZ Társaság, Budapest, 1997. <http://www.menszt.hu/data/file/TSFINAL2.pdf>
- Tomolya János: *Békefenntartási kézikönyv*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010.
- Törő Csaba: *Békefenntartó és békétámogató műveletek*. In: Adány Tamás Vince – Bartha Orsolya – Törő Csaba (szerk.): *A fegyveres összeütközések joga*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2009, 83–104.
- UN Peacekeeping factsheets. <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/dpko-brochure-2018v17.pdf>
- United Nations Peacekeeping Operations. Principles and Guidelines. 2008. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf
- Value of Peacekeeping. U.S. Government Accountability Office (GAO) Report 2018. <https://betterworldcampaign.org/un-peacekeeping/value-of-peacekeeping/>